

Konec vinic v Čechách aneb proč je každá obnovená vinice důležitá

12. 10. 2015, [Martina Réblová](#) Abeceda vína

Tu a tam se setkáváme s příběhy starých, v čase zapomenutých vinic, které se podařilo obnovit, ať už ze soukromých zdrojů či státních a evropských dotací. Bohužel možnost nové výsadby vinic se vstupem České republiky do Evropské unie zkomplikovala. O tom, proč má obnova historických vinic velký význam, o vývoji českých vinařských zákonů od doby Rakousko-Uherského mocnářství a také o tom, jaká nařízení dnes brání vysazovat nové vinice, si povíme v dnešním článku.

Představili jsme Vám již čtyři historické vinice, které pojí podobný příběh: vinici [Šobes](#) v Podjíví, vrch [Cecemín](#) v Polabské nížině, [Kněží horu](#) na okraji středočeské obce Loděnice a naposledy jsme psali o vinici na svazích [Špilberku](#) ve středu Brna. Ačkoliv všechny utrpěly různé šrámy, zub času v nich zahlodal a potýkaly se s existencí, až na jednu jsou všechny opět opečovávány a mají se k světu. Pouze ve vinici na cecemínském kopci se zastavil čas.

Ráda bych v dnešním článku zabrousila do historie i doby poměrně nedávné, která se váže k **našemu vstupu do Evropské unie**. Je to období, kdy se u nás **zakládání nových vinic zkomplikovalo a téměř zastavilo**. Vše se točí kolem zákonů a právních předpisů, a tak ať laskavý čtenář promine trochu té úřední nezáživnosti.

Vinařské zákony habsburského mocnářství a socialistické normy

V době Rakousko-Uherska vstoupil v platnost v roce 1907 historicky první vinařský zákon, který upravoval obchod s vínem, vinným moštem a vinným rmutem v Čechách a na Moravě. Tento zákon obsahoval přesnou definici réвовého vína, vínového nápoje a stanovoval dovolené i nedovolené kroky při jejich výrobě. Po vzniku Československa však byla právní úprava nejednotná. V Čechách a na Moravě platil zákon z roku 1907, kdežto na Slovensku a Podkarpatské Rusi byl platný uherský zákon z roku 1908. Tuto nejednotnost měla potlačit Československá státní norma ČSN 56 7741 z roku 1954. Definovala výrobu réвовého vína, rozlišovala tržní druhy vína na bílé víno, klaret, červené víno, přírodní sladké víno, šumivé a dezertní víno. Z obchodního hlediska dělila vína na výběry, odrůdová vína, typová vína, známková vína a směsi, a rovněž stanovila technologické postupy při jejich výrobě, včetně zakázaných praktik a manipulací s vínem.

Znojemska podoblast, Kojetice na Moravě, viniční trať Pod Sádkiem. Foto © J. Liška

Další právní úpravy vinařství a vinohradnictví na sebe nenechaly dlouho čekat a o 9 let později vstupuje v platnost zákon č. 61/1964 Sb. o rozvoji rostlinné výroby. Upravoval zejména šlechtění, povolování odrůd, odnětí povolení a uznávání odrůd. Před povolením a (povinným) zapsáním do odrůdové knihy musela každá odrůda projít odrůdovými zkouškami.

Dlouhé období socialistické velkovýroby přineslo masivní združstevňování a zakládání velkých ploch vinic a to i bez ohledu na klimatické podmínky. V důsledku takového hospodaření se začal vytrácet vztah k původním vinicím. Došlo i na kvalitu hroznů při výrobě, neomezené (a nekontrolované) docukřování moštů a doslazování

vín velkým množstvím levného řepného cukru a používání stabilizačních látek. Výsledkem byla monotónnost vyráběných vín, kdy většina spotřebitelů konzumovala nasládlá a nic neříkající vína. Negativní dopad měl i zákon z roku 1964, neboť vinařství a vinohradnictví se stalo součástí rostlinné výroby a nebylo regulováno samostatně. V té době se také zvětšuje plocha vinic na téměř dvojnásobek. Zatímco v roce 1960 bylo na Moravě 6 781 ha vinic, o 20 let později již 14 019 ha.

90. léta ...

Šest let po pádu komunistického režimu u nás byl v roce 1995 schválen „první“ novodobý Vinařský zákon, který byl souladu s asociační dohodou EU a navazoval na evropské právní předpisy. Nahradil již zmíněný historický zákon z roku 1907, zavedl třídění na révová vína stolní, jakostní a jakostní s přívlastkem, a to kabinet, pozdní sběr a výběr z hroznů. Ve výsledku měl pozitivní ekonomický dopad, neboť vedl k vzrůstající kvalitě domácích vín. Popíjení vína se stalo společenskou záležitostí a lidé se začali více zajímat o to, jaké víno konzumují. Do druhé poloviny 90. let spadá také privatizace velkých státních podniků a vinařských závodů mezi soukromé vinaře a otevření domácího trhu pro konkurenci.

V roce 2000 byl zákon novelizován a v mnohém se ještě více přiblížil předpisům EU. O čtyři roky později byl přijat nový zákon 321/2004 Sb. již zcela v souladu s evropskými předpisy. K existujícím třem kategoriím přibyla vína šumivá, perlivá, aromatizovaná a likérová a kategorie vín s přívlastkem se rozšířila o výběr z bobulí, ledové a slámové víno. Česká republika se stala plnoprávným členem AREV (Sdružení evropských vinařských regionů) a COPA/COGECA (Sdružení profesních zemědělských organizací EU a Sdružení zemědělských organizací EU).

Slovácká podoblast, Mutěnice, viniční trať Dubňanská hora. Foto © J. Liška

Výsadba nových vinic v okovech evropské legislativy

Po vstupu České republiky do EU dne 1. května 2004 přibyly vinařům vrásky na čele, neboť evropská náruč s sebou přinesla i nové předpisy pro vinohradnictví a vinařství, které nově přijatý vinařský zákon 321/2004 Sb. upravuje. Podle nových pravidel se stabilizovala plocha osázená vinnou révou a tuzemští vinaři již nemohou zakládat nové vinohrady. Je povolena pouze jejich obnova a opětovná výsadba vykloučených keřů s jedinou výjimkou. Nová výsadba zejména pro kvalitní vína stanovené pěstitelské oblasti je povolena pouze do dvou procent z celkové výměry vinic v době vstupu České republiky do EU. Čas před vstupem do Evropského společenství se proto nesl v duchu rychlého zakládání posledních tisíc hektarů nových vinic. Domácí vinaři a vinohradníci vyčerpali během pěti let před naším vstupem do EU na různých podporách více než miliardu korun. Cena za nově vysazený hektar vinice se tenkrát pohybovala okolo 600 až 700 tisíc korun, přičemž dotační částka činila přibližně 170 tisíc korun na 1 hektar.

Původní záměr obsažený v nařízení č. 1234/2007 Rady EU uvolnit výsadbu nových vinic od roku 2016 s možností prodloužení do roku 2019 byl de facto smeten ze stolu. Postavila se proti němu řada členských států včetně ČR, neboť posuzovací studie zpracovaná prof. É. Montaignem z Francie jasně označovala negativa, pokud se výsadba povolí kdekoliv a komukoliv. Tato studie obsahovala i případovou studii Portugalska, kde k zrušení výsadbových práv již došlo a kde od roku 1998 probíhala jejich dražba a posléze volný převod. Výsledkem bylo přesunutí 20 000 ha vinic do

lukrativního vinařského regionu Alentejo poblíž Lisabonu, nadvýroba a pokles cen vína v této oblasti a zároveň pokles výroby v ostatních regionech, byť se jednalo o kvalitní avšak hůře dostupné pozemky. Nakonec musel zasáhnout stát reformou a povolit klučení.

Výsledkem nových jednání v rámci EU je návrh, který ruší dosavadní systém výsadbových práv k 1. 1. 2016 a bude nahrazen systémem povolovaných výsadeb. Roční povolená kvóta pro výsadbu bude zhruba do 2 % celkové plochy vinic v EU a bude rozdělena podle plochy vinic mezi členské státy. Ty budou mít v moci přidělenou plochu ještě snížit, popř. ji omezit na vybrané odrůdy. Nový systém bude nastaven na období 6 let s možností opakování a vstoupí v platnost v roce 2016 a bude ukončen v roce 2030. Ročně může dojít k navýšení povolených výsadeb až o 1 % a schváleno bylo i přechodné prodloužení současných výsadbových práv z 3 na 5 let.

Znojemská podoblast, Hnanice, viniční trať U kapličky. Foto © M. Réblová

Podpora obnovy historických vinic

V roce 2014 schválila česká vláda program na podporu vinohradnictví a vinařství, který umožní vinařům v letech 2014–2018 vyčerpat až 700 miliónů korun na restrukturalizaci a přeměnu vinic. A to není určitě zanedbatelná částka již vzhledem k tomu, že důležitou součástí programu je obnova historických vinic. Podpora se týká také změny odrůdové skladby vinic a přesunu vinice do svahu. Nevztahuje se naopak na běžnou obnovu starých vysloužilých vinic. Jen pro zajímavost, v

uplynulém období (2010–2013) byly v žádostech o dotace nejúspěšnější Vinné sklepy Kutná Hora, které získaly podporu 11,2 miliónu korun, což představovalo většinu ze státem poskytnuté podpory. Díky ní mohli vinaři obnovit 49 hektarů historických viničních tratí na Kutnohorsku.

Po vstupu do EU sice nemůžeme neomezeně osazovat nové plochy vinnou révou, vinohradníci a vinaři však mohou čerpat různé podpory skrze dotační programy, např. na integrovanou či ekologickou produkci, závlahy a rovněž na modernizaci, restrukturalizaci a přeměnu vinic. Prostředky mohou využít na nákup sazenic vinné révy, sklízeče vinné révy, nosných konstrukcí, nákup technologií na lisování a pro další zpracování vinných hroznů. Vinaři také mohou získat dotace na budování a značení vinařských stezek.

Slovácká podoblast, Mutěnice, viniční trať Dubňanská hora. Foto © J. Liška

Literatura

- Fránek T. (2004). *Vinaři letos vysadí ještě tisíc hektarů vinic. Hospodářské noviny (byznys.ihned.cz)*
- Havlíček D. (2007). *Gandalovič: Vinařům se nic odpouštět nebude. Hospodářské noviny (byznys.ihned.cz)*
- Kotlán R. (2009). *Dopady zákona o vinohradnictví a vinařství (115/1995 Sb.) jako příklad hodnocení efektu veřejné politiky. 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko správní fakulta.*

- Kraus V., Foffová Z., Vurm B. & Krausová D. (2005). *Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica.*
- Kütner D. (2014). *Stát podpoří historické vinice miliony korun. (E15.cz)*
- Malík F. (2003). *Ze života vína, Filip Trend Publishing, Pardubice.*
- Osíčková J. (2010). *Vinohradnictví a vinařství z pohledu práva. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta.*
- Půček M. (2013). *Jak dál s výsadbovými právy. Vinařský obzor 2013/1: 6.*
- *Společná zemědělská politika EU po roce 2013. Agrární komora České republiky (www.apic-ak.cz)*

Úvodní fotografie: Vinařská podoblast Slovácká, Mutěnice. Foto © J. Liška